

Égő nárcisz Végh Attila: *A víz arca*
(*Válogatott és új versek*),
Magyar Napló Kiadó,
2018.

A héraikleitoszi intelem után szabadon lépett ugyanabba a folyóba Végh Attila *A víz arca* címmel kiadott válogatott verseivel. Bár a megjelenés időrendjében – kötetről kötetre – közölt életmű-szemelvények után következő záróciklusban új írások szerepelnek, merőben más irányt nem vesz az addig kialakított (a lát-szat ellenére korántsem homogén) szövegszervezés – ezzel együtt szertelenebbnek, fesztelenebbnek tekinthetőek az utóbbi négy évből való darabok a kezdeti korszak kimértebb, kristályszerkezetű költeményeihez képest. A kristályszerkezetet azért is lehet illusztratíván kiemelni, mert a korai szakasz ábrázolásmódja mintha jégbe fagyva tükrözné a szerző által megelevenített jelenségvilágot. Mindez azzal az intenzív „zajlással” kísérve értendő, ami a lassú hőmpölygésű, tömbszerűnek tűnő, a folytonos átváltozást mégis magában őrző művekben végbemegy. „Ami bezárult mögöttünk, azt a víz / sem nyitja ki” – hangzik a költő egyik jellemzően szentenciaszerű kitétele. Ez a könyv akkor is példa lehet ennek az ellenkezőjére, ha kevésbé látunk kísérletet arra, hogy a felvonultatott anyag ne laza lajstrom vagy pusztán reprezentáció maradjon, hanem – az alkotó emlékezet mentén – egymásba olvadó partok láthatatlan keresztmetszete legyen.

„Ebben a közegben csak akkor maradhatunk meg, ha két part között sodródunk tova. Felejtés és emlékezés játéktérben tudhatjuk, érezhetjük meg, mit jelent a hagyomány, merre viszi életünket az emberi lét ősi, hullámozó alapja” – olvashatjuk a szerző *Holdbéli csónakok* című esszéjében a hagyomány (emberi egzisztenciát érintő) létformáival kapcsolatban. „Ő a kezdetekhez zarándokló ének” – szól *Az ég* című opusz kezdősora, amely egyrészt emblematikusan kötődik a fentebbi hagyományértelmezéshez, másrészt kérdéseket is felvethet az *Elszakadás* ciklustól parodisztikus, cinikus, blaszfémikus felhangokkal bővülő, alapvetően azonban mindig az emelkedettséghez közelítő, ironiától és humortól sem mentes, de mindig „komolyra forduló” Végh-féle költészetfelfogással és szereplehetőségekkel kapcsolatban. Ez a jobb híján filozofikus/intellektuális líraként elkönnyvelhető, ezen túl pedig az orfikusnak, esetleg misztikusnak mondható poétikákkal rokonítható versvilág

ugyanis nem mindig marad meg a saját medrében – a nem konszenzusosan, de valamilyen szinten egy éthoszhoz, avagy esztétikához tartozó kortársakhoz képest sem. Többek között Györffy Ákost vagy Szegedi-Szabó Bélát, esetleg Vasadi Pétert említhetjük itt meg, akik akár az ún. metamodernitás – korántsem önjelölt, de talán nem teljesen mondvacsinált – képviselői lehetnek.

„A metamodernitás nem leváltja, hanem meghaladja a modernitást és a posztmodernitást. Jelszava az oszcilláció, azaz a végpontok közötti gyors ideoda mozgás. A metamodern művészet egyszerre őszinte és ironikus, komikus és tragikus, szkeptikus és optimista. Elégé ironikus ahhoz, hogy komolyan vehető legyen, elégé szkeptikus, hogy bizakodása hitelességet nyerjen, és így tovább” – írja Molnár Illés *A repedések poétikája. Misztika a kortárs magyar költészetben* című esszéjében. Végh Attila esetében nyilvánvalóan nem koncepciózus, egy aktuális paradigmához idomuló attitűdről van szó. A fentebb említett írók közül talán ő a legkompatibilisebb „metamodern” szerző, akinek szerteágazó irodalmi tevékenysége azonban nem csak egyfajta *szellemi utódvédharcként* fogható fel, hiszen a szűkebb-tágabb kulturális kontextusban folytatott küzdelem fedezékeiben sor kerül egy viszonylag észrevétlenné, már-már hideggé szublimált háborúra is, amelyet a költő nem a korszellemmel, hanem önmagával vív.

Mert a különböző parafrázisok, intertextusok, ajánlások, reminiscenciák és egyéb posztmodernnek számító írói gesztusok által jelen lévő irodalmi alakokon és kortársakon (Adytól Ginsbergig, József Attilától Weöres Sándorig, Petőfitől Kölcsey Ferencig, Janus Pannoniustól Juhász Gyuláig, Balassitól Vörösmarty Mihályig, Dsida Jenőtől Döbrentei Kornélig, Prágai Tamástól Tornai Józsefig, Orbán Ottótól Mile Zsigmondig), a felidézett szellemtestvéreken (Platón, Pessoa, Rilke), valamint a személytelen *kezdetekhez zarándokló* lírai hangon innen arról a költőről is szót ejthetünk, aki a szerző Virrasztó Jenő-egotripjeiben érzékelhetően közel kerül Végh Attila „hétköznapi” személyiségéhez, ahogyan az a Krúdy–Szindbád vagy Kosztolányi–Esti Kornél alakmások esetében is tetten érhető. (A *Valahogy így* című vers egyike egyébként prózai formában fellelhető a *Virrasztó Jenő álmai* című novelláskötet oldalain is.) Áttételesen

a válogatás lapjain is megidéződnek biografikus elemek (ld. *Az élet értelme* lírizált önéletrajzát), de olyan stilizált öndefiníciókban is ráismerhetünk erre az eredendően kontúrtalan, mégis önálló identitással rendelkező figurára, mint például az *életszentség ateista hírnöke*, aki hol angyali, hol démoni metamorfózisban tűnik föl előttünk, hol pedig saját arcával szembeesülve tükröződik valamilyen átmeneti felületen. „Íróasztalom alján vakul a lakk, / és ha előrehajolva belenézek, / egy elkenődő Narkisszoszt látok” (*Prologus*). A szerzői „Selbst” magánmitológiájának hátterében megannyi ókori metatörténet húzódik meg; Végh szemmel láthatólag különös hangsúlyt fektet az Orpheusz-, illetve a Nácisz-narratíva motívumaira, melyek a múltba való alászállás, valamint a magán(y) valóság képzeteit hivatottak előhívni. Ezen a ponton erős szálakkal köthető össze ez a fajta önmitizálás Báthori Csaba ugyancsak ókori ihletettségű – főleg Ikarosz legendáriumból építkező – szövegvilágával, Hegyi-Botos Attila hellén atmoszférájú aranykori töredékeivel vagy Jász Attila archaikusan naprakész, személyre szabott kompilációival.

„Közel vagy a teljes felejtéshez, / Felejtsd el őt, aki mindenben téged felejt, / mosna magából, de mindenben ottfelejt” – visszhangzik az önmegszólító *Felejtő*, rámutatva az alkotással egyszerre beteljesített és kiürített szubjektum kiiktathatatlan voltára. Időnként lélekvesztőben vesztegel, olykor az emlékek partjain köt ki, vagy a felejtés hordalékai közt kutat tehát a kötet lírai elbeszélője, átkelve saját határain, majd visszatérve a mindennapi keretek közé, folyamatosan ingázva a fentebb érintett személyes/személytelen, elvont/konkrét, mitikus/varázstalanított (lényegét tekintve mégiscsak mindig énbeli vagy azt körülíró, kitágító) alakváltozatok között – miközben a *beszéd szédítő partjai* egy-egy pillanatra összeérnek: „...a név, hogy Végh Attila, egy ideig még

képeket idéz bennünk, / de végül a hangalak győz, a hangalak” (*Az élet értelme*). Hogy ez a személyes érintettséggel, megélttséggel, elmélyültséggel hitelesített énkép, eredeti szellemiséggel átjárt, helyenként törvényszerűen elcsukló hangalak mennyire széttagoltan, hullámzóan van jelen az életműben (pontosabban ebben a válogatásban), kérdéses, legalábbis egyes gócpontokon bizonytalanságra adhat okot.

A bevezetőben említett parodisztikus imitációk (*Egy ember végén, Bóbita, Népi szonett*), rögtönzések (*Szilánkok*), az itt-ott felbukkanó, kevésbé leleményes szójátékok (*rekeszténység, írástudók árulása, éjt napalmná téve* stb.), vagy a kifejezetten hatásvadász effekteket felvonultató túlkapások (*Már csak egy UFO menthet meg bennünket*) mindenestre kiközlentenek; bizonyára a szerző szándéka szerint hagyva lélegzetvételnymi szünetet (bizonyos szempontból üresjáratot) a letaglózóbb vagy éppen finomabb, árnyaltabb vagy transzparensabb szövegek közti szűkszerű hézagokban. Az átfogó kompozícióban azonban elég kevés olyan érzékletes áttűnés, motivikus párhuzam található (*A betagadott*, illetve az *Után* összecsengése a kötet elején és vége felé többek közt ilyen), ami mindezt harmonikusan helyrebillenté, szemléletes ívben vezetve a befogadót versről versre (talán a címbe emelt őselem képzettársításai sincsenek a lehetőségekhez képest plasztikus módon kidomborítva), eljutva/visszaérve végül a szóban forgó költészet szomjat oltó forrásáig. Hogy hova torkollik mégis lépten-nyomon ez a néhol sodró, máshol apadó versfolyam? Egy túláradt tótükhöz érkezik lassan, majd beleömlik. „A tó tömbje / megmozdul, kifordul medréből, / és előttem lustán föltornyosul. / Irdatlan fal, remegő tükör” (*Nosztalgia*). A vízből visszanéz egy arc, mielőtt ismeretlenül elnyelné a beléje tekintőt. „A fulladás imája égő narcisz...”

Papp Máté

Látogasson el a Magyar Napló webáruházába, ahol kedvezményes áron vásárolhatja meg kiadványainkat:

Vers • Próza • Dráma • A Magyar Irodalom Zsebkönyvtára • Nyitott Műhely albumsorozat • Mesekönyvek
Németh László irodalomtörténete • Ismeretterjesztő könyvek • Műfordítások • Művészeti albumok
Szociográfia • Irodalomtörténet, tanulmány, esszé • Antológiák

► www.magyarnaplo.hu